

Sosiaalialan AMK -verkosto

Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto

Tiedonhallinnan ja tietotekniikan opetus sosiaalialan ammattikorkeakouluopetuksessa

Tammikuun 2012 sosiaalialan ammattikorkeakoulutusta toteuttaviin 21 yhteen ammattikorkeakouluun lähetettiin sähköpostikysely, johon sisältyi seuraavat kysymykset:

- Mitä ongelmia olet havainnut tiedonhallinnan ja tietotekniikan opetuksessa sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksessa, ja
- Mitä asioita tulisi huomioida tiedonhallinnan ja tietotekniikan opetuksessa tulevaisuuden työympäristöt huomioiden?

Aikaa kysymyksiin vastaamiseen oli noin kaksi kalenteriviikkoa. Kyselyyn vastattiin kaikkiaan yhdestätoista ammattikorkeakoulusta siten, että vastaajia oli yhteensä kaksitoista.

Seuraavassa on esitettyjen kysymysten yhteydessä esitetyt kommentit.

Mitä ongelmia olet havainnut tiedonhallinnan ja tietotekniikan opetuksessa sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksessa?

- Tiedonhallinnan ja tietotekniikan opetusta ***ei*** tule ***sekoittaa toinen toisensa***.
- Tietohallinto ja sen opettaminen sekä tietotekniikka ja sen opettaminen ovat ***omat osamisalueensa***.
- Sosiaalialan ammattikorkeakouluopintojen suorittaminen edellyttää vähintään ***tietotekniikan perusvalmiuksien*** hallintaa.
- Tietotekniikan perustaitoihin tulee sisältyä sekä ***tekstinkäsittely***ohjelmat (esimerkiksi Word) että tekstin tuottamisen verkkoympäristössä mutta myös ***taulukkolaskenta***ohjelmat (muun muassa Excel) ja näiden ohella muun esitysten havainnollistamisessa käytettävät ohjelmat (kuten PowrPoint) ja tiedon julkaisemisessa hyödyksi olevat ohjelmat (katso Publisher).
- Sosiaalialan ammattikorkeakouluopintoihin sisältyvien oppimistehtävien tekeminen edellyttää tietoteknisten perusvalmiuksien ohella ***tiedonhaun*** (esim. tietokannat) ja ***-hallinnan*** valmiuksia.

- Tiedonhallintaan liittyvä osaaminen muodostuu sosiaalialan ammattikorkeakouluopinnoissa muun muassa erilaisia tietojärjestelmiä, tiedon tallentamista ja näiden yhteyksiä koskevasta ymmärryksestä. Tiedonhallinnan osaamiseen sisältyy myös informaatiolukutaito.
- Sosiaalialan ammattikorkeakouluopintojen toteutuksiin sisältyy myös työskentely **verkko-oppimisympäristöissä** (esim. Moodle, Fronter).
- Myös sähköisten yhteydenpitovälineiden, kuten **sähköpostin** hallinta on merkityksellistä.
- Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksessa niin tietotekniikan kuin tiedonhallinnan **opetusta** on **määrällisesti vähän** eli opetuksen opintopistemäärä on pieni.
 - Tietotekniikan opetus toteutuu usein muutamien opintopisteiden puitteissa, mitkä toteutuvat sekä tietotekniikan ja tämän opetus tutkimus- ja kehittämisopintojen ohella.
 - Tiedonhallinnan opetus ja ohjaus toteutuu ensisijassa yksittäisinä opetus- ja ohjauskertoina (lähityöskentelytapauksina).
- Haasteita aiheuttaa myös se, että tietotekniikan ja tiedonhallinnan opetus toteutuu usein omina kokonaisuuksinaan, **irrallaan sosiaalialan sisältökysymyksistä**.
- Tietotekniikan ja tiedonhallinnan opetuksen tulisi kytkeytyä sosiaalialaa koskeviin kysymyksiin ja sen toimintakäytäntöjen sekä –välineiden tarkasteluun (muun muassa sosiaalihuollon asiakastietojärjestelmien tuntemus, asiakastyön dokumentoinnin osaaminen sekä tietotekniikan hyödyntäminen palveluohjauksessa sekä ohjauksessa ylipäätään).
- Tietotekniikan sekä tiedonhallinnan **opetus** joudutaan usein toteuttamaan suurissa tai liian **suurissa opiskelijaryhmissä**
- Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksessa **ei** ole **päätoimisia tietotekniikan** tai **tiedonhallinnan opettajia**, vaan opetushenkilöstö on yhteinen muiden koulutusalojen kanssa.
- Ammattikorkeakouluissa opiskelijoilla käytössä olevia **tietokoneita** on **liian vähän** silloin, kun amk –luokat on varattu tietotekniikan tai tiedonhallinnan opetukseen.
- Vieraskielisten, ensisijassa **englanninkielisten ohjelmien** käyttö voi olla haastavaa sosiaalialan ammattikorkeakouluopiskelijoiden kanssa.
- Sosiaalialan ammattikorkeakouluopintoihin hakeutuvien **asenne** ja suhde voi olla **vastahankainen** suhteessa tietotekniikkaan,
- Sosiaalialan ammattikorkeakouluopetuksen tukena käytetään vähän esimerkiksi **e – portfolioita** tai **sosiaalista mediaa**, jolloin suhde näihin jää ohueksi.
- Verkko-oppimisympäristöjä tulisi vankemmin hyödyntää myös kansainvälisen opiskelun ohjauksen yhteydessä ja muutoinkin kansainvälisten yhteistyöpartnereiden kanssa.
- Sosiaalialan ammattikorkeakouluopiskelijoiden tietotekniset valmiudet voivat rajoittua opintojen käynnistyessä nettisurffailuun, sähköpostiohjelman käyttöön, pankkiasioiden hoitoon internet –yhteyksin ja/ tai tietyn oppijan työpaikalla olevan ohjelman hallintaan.
- Sosiaalialan ammattikorkeakouluopiskelijoiden **tietotekniikan** ja **tiedonhallinnan valmiuksissa** on **paljon vaihtelua**.
- Tietoteknisessä osaamisessa vaihtelua on huomattavinta usein aikuisopiskelijoiden keskuudessa.

- Myös nuorempien opiskelijoiden keskuudessa on havaittavissa vaihtelua tietotekniikkaa koskevissa valmiuksissa erityisesti silloin, jos tietotekniikan opetus on ollut vähäistä peruskoulussa, lukiossa ja/ tai ammatillisella toisella asteella.
- Nuorten sosiaalialan ammattikorkeakouluopiskelijoiden keskuudessa tietotekniset valmiudet ovat kuitenkin paremmat, sillä he ovat usein tottuneet käyttämään sähköisiä palveluja.
- Sosiaalialan ammattikorkeakoulu**opiskelijoilla** käytössä olevat **tietokoneet** (henkilökohtaiset ”kotikoneet”) ovat usein **iäkkäitä ja kapasiteetiltaan heikkoja**.
- Lisäksi sosiaalialan ammattikorkeakouluopiskelijoilla henkilökohtaisilla tietokoneillaan käytössä olevat **ohjelmat** (esimerkiksi tekstinkäsittelyohjelmat) ovat usein **vanhoja**.
- Sosiaalialan ammattikorkeakouluopiskelijoilla käytössä olevien tietokoneiden ikä ja kapasiteetti heijastuu internet yhteyksien toimivuuteen (esimerkiksi verkko-oppimisympäristöissä reaaliaikaiseen, vuorovaikutteiseen työskentelyyn sekä virtuaalineuvottelujen toimivuuteen).
- Sosiaalihuollon käytettävien **asiakastyön ohjelmien hankintakustannukset** ovat **korkeat**, jolloin näitä ei ole juuri käytettävissä ammattikorkeakouluissa (esim. Effica, Pegasos).
- Haasteita tuottaa lisäksi se, että sosiaalitoimessa ja terveystoimessa on käytössä eri asiakastyön ohjelmat.

Mitä asioita tulisi huomioida tiedonhallinnan ja tietotekniikan opetuksessa tulevaisuuden työympäristöt huomioiden?

- Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen tulee tarjota oppijoille niin **tietotekniikan** kuin **tiedonhallinnan** osalta **perusvalmiudet** näiden käyttämiseen ja hyödyntämiseen.
- Niin tietotekniikan kuin tiedonhallinnan perusvalmiuksien oppimismahdollisuus tulee olla heti sosiaalialan ammattikorkeakouluopintojen käynnistyttyä, jotta opiskelija pääsee ja oppii käyttämään sujuvasti erilaisia **verkkopohjaisia oppimisalustoja**.
- Nämä taidot ovat merkityksellisiä niin sosiaalialan ammattikorkeakouluopintojen suorittamisen kuin sosiaalialalla työskentelyn näkökulmasta.
- Teknologia on muuttanut ja tulee muuttamaan sosiaalialalla tehtävää työtä. Se luo muun muassa uusia ja erilaisia mahdollisuuksia asiakkaiden ja ammattilaisten väliseen yhteydenpitoon.
- Sosiaalialan työtehtävissä niin **tietotekniikan** kuin **tiedonhallinnan valmiudet** ovat **työssä selviytymisen edellytys**.
- Tämän johdosta muun muassa **verkkotoimintaympäristössä** tapahtuvaan **neuvonta- ja ohjaustyön** liittyvää osaamista tulee vahvistaa sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksessa.
- Tosin **asiakasdokumentaatioon** liittyvää tiedonhallintaa voitaneen pitää joltain osin myös sosiaalialan erityisosaamisena (esim. tietyn ohjelman hallinta).
- Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksessa tulee huomioida ja perehdyttää oppija **verkkopohjaisten ”tietolähteiden”** kuten Sosiaaliportin käyttömahdollisuuksiin. Sosiaaliportti on esimerkki siitä, miten verkkopohjainen ”tietolähde” voi tukea sosiaalialalla työskentelevää ja

alan ammatillista työtä. Esimerkiksi pienellä paikkakunnalla, itsenäisesti tai yksin työskennellessä ei ole aina saatavissa vaativiinkaan asiakastilanteisiin kollegiaalista tukea.

- Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksessa tulee huomioida **verkkopalvelujen** ja **e – asiainnin** sekä muiden **asiakastyön sähköisten verkkoratkaisujen** edellyttämä osaaminen:
 - Asiakkaan kohtaaminen verkossa (muun muassa ihmisen hyvinvoinnin kokonaisvaltainen huomioiminen ja tukeminen ”etätoimintaympäristössä”),
 - Tilanearvion tekeminen verkkopalveluissa (virtuaalinen arviointi),
 - Asiakastietojärjestelmät,
 - Asiakastapaamisen kirjaaminen/ dokumentointi verkossa (kuten mitä kirjataan, miten kirjataan, kuka kirjaa),
 - Sähköinen kirjaaminen,
 - Kuvien käsittely ja käyttö verkkoympäristössä,
 - Esteettömyys e –asiainnissa,
 - Osallistava, interkatiivinen viestintä virtuaalisissa toimintaympäristöissä,
 - Virtuaalipalveluohjaus ja virtuaaliset palvelujärjestelmät sekä
 - Virtuaaliset ohjausmenetelmät että
 - Verkkotoimintaympäristössä tapahtuvan ohjauksen erityiskysymykset.

- Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksessa tulee luoda valmiudet hyvinvointia ja terveyttä ylläpitävien ja edistävien **palvelujen tuottamiseen sähköisiä välineitä käyttäen**, muun muassa:
 - Mobiiliteknologia ja mobiiliratkaisut/ -sovellutukset,
 - Hyvinvointi TV,
 - Netti –perusteiset toimintaympäristöt ja
 - Virtuaalineuvottelut (vrt. verkkokommunikaatiovälineet: kuvayhteys, videoneuvottelu) sekä
 - Sosiaalinen media (esimerkiksi sosiaalisen median filosofia, arkkitehtuuri ja uudenlaisten verkkoyhteisöjen merkitys sekä sosiaalinen media vertaistuen mahdollistajana).

- Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksessa tulee huomioida **sähköisissä toimintaympäristöissä työskentelyyn** liittyvät tekijät muun muassa seuraavien seikkojen osalta:
 - Datan siirto,
 - Ymmärrys ”verkon muistista”,
 - Tietosuoja,
 - Tietoturva,
 - Eettiset kysymykset verkkoperusteisissä työ- ja toimintavoissa sekä
 - Lainsäädäntö ja tekijänoikeudet mutta myös
 - Käyttäjälähtöinen tuote- ja palvelusuunnittelu ja
 - Innovaatiot.

- **Tutkimus-** ja **kehittämistoimintaan** osallistumisen edellyttämät tiedonhallinnan ja tietotekniikan valmiudet tulee huomioida sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksessa.
- Sosiaalialan ammattikorkeakouluopetukseen tulee sisältyä tilasto-ohjelmiin perehtyminen (esimerkiksi SPSS mutta myös Webropol).

- Sosiaalialan ammattikorkeakouluopetukseen tulisi sisältyä vankemmin **laadullisten tutkimusaineistojen** tarpeisiin kehitetyt ohjelmat (esimerkiksi Nvivo).
-

Helsinki 6.2.2012

Koosteen sosiaalialan ammattikorkeakouluverkoston edustajien lähettäminen sähköpostiviestien perusteella teki

Jari Helminen

sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto (pj.)

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak Etelä

Jari Helminen
koulutusjohtaja, sosiaalia

os. Sturenkatu 2 0510 Helsinki
puh. 040 – 869 6021
s –posti jari.helminen@diak.fi